

Bachelor of Communication Hogeschool Leiden

*Verslag van de beperkte opleidingsbeoordeling
op 23 en 25 september 2013*

Utrecht
december 2013
www.AeQui.nl

Evaluatiebureau voor het hoger onderwijs

 Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Colofon	6
Inleiding	7
1. Beoogde eindkwalificaties	9
2. Onderwijsleeromgeving.....	12
3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	19
Bijlagen	23
Bijlage 1 Visitatiecommissie	24
Bijlage 2 Programma visitatie	26
Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens	28
Bijlage 4 Eindkwalificaties.....	29
Bijlage 5 Programmaoverzicht.....	32
Bijlage 6 Bestudeerde documenten.....	33
Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen.....	35

Samenvatting

Op 23 en 25 september 2013 is de opleiding Communicatie van Hogeschool Leiden gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **voldoende**.

De opleiding Communicatie van Hogeschool Leiden kenmerkt zich als een thema- en praktijkgerichte opleiding, met sterke regionale wortels. Ondernemerschap is een van de kernpunten in zowel de regio als de opleiding.

De doelstellingen

De doelstellingen van de opleiding zijn beoordeeld als **voldoende**.

De opleiding heeft de eindkwalificaties afgeleid uit het opleidingsprofiel van het Landelijk Overleg Communicatie Opleidingen (LOCO) en deze nader ingekaderd met drie zelf geformuleerde speerpunten: taligheid, ondernemerschap en PR. De drie speerpunten zijn afgestemd met het beroepenveld. De opleiding maakt gebruik van de input van een actieve Beroepenveldcommissie (BVC) en betreft de alumni bij haar opleiding. De eindkwalificaties zijn goed geconcretiseerd in competentiebeschrijvingen en het hbo niveau is duidelijk geconcretiseerd in drie niveaus, in aansluiting op de systematiek van Logeion, de beroepsvereniging voor communicatieadviseurs.

De onderwijsleeromgeving

De onderwijsleeromgeving is beoordeeld als **goed**.

Het programma van de opleiding is in 2010 vernieuwd. Het curriculum is consistent ontworpen, gericht op het realiseren van de eindcompetenties. De indeling in thema's, het competentiegerichte leren en de verbinding met het lectoraat en praktijkleren zijn terechte keuzes en passend in de focus van de opleiding. Het programma biedt ruimte om in te spelen op de actualiteit – het doorvertalen van actuele ontwikkelingen in de onderwijsmodules is een aandachtspunt voor de opleiding. Het programma laat een goede balans zien tussen theorie en praktijk en vertoont een goede horizontale en verticale samenhang.

Het SLB programma voor studiebegeleiding en studietoetscoaching is goed uitgewerkt en geïmplementeerd, toegespitst op de focus van de opleiding: competentieontwikkeling en ontwikkeling van de professionaliteit. De opleiding besteedt veel aandacht aan voorlichting om de studenten te behoeden voor een verkeerde studiekeuze, en monitort de instroom-

doorstroom- en uitstroomcijfers in relatie tot de streefdoelen. Het docententeam is op sterkte. De docenten vormen een enthousiast en gedreven team, met de juiste kwalificaties om het nieuwe curriculum te realiseren. De opleiding is de laatste jaren sterk gegroeid – net als Hogeschool Leiden – waardoor de beschikbare lesruimtes, projectruimtes en computers voor studenten net voldoende zijn. De kwaliteit van de ruimtes, net als die van overige voorzieningen (elektronische leeromgeving, mediatheek en ICT-voorzieningen) is goed.

De toetsing en het gerealiseerd niveau

De toetsing en het gerealiseerd eindniveau is beoordeeld als **voldoende**.

De opleiding heeft een onafhankelijke examencommissie geïnstalleerd die actief aan de slag is gegaan met het uitwerken van de werkwijze en de juiste procedures. De toetscommissie is ter zake kundig en ziet toe op validiteit van de toetsconstructie en toetsontwikkeling. De opleiding heeft duidelijke procedures voor toetsing opgesteld en deze worden door de docenten en coördinatoren goed nageleefd. De opleiding hanteert onder andere het vierogenprincipe bij de toetsconstructie om de betrouwbaarheid te borgen. De studenten hebben een goed beeld van de aard en systematiek van de toetsing, zij klagen echter over de lange responstijden van de examencommissie. De visitatiecommissie beveelt de opleiding aan om op dit punt actie te ondernemen. Het eindniveau van de afstudeerwerkstukken weerspiegelt het hbo-niveau 3 voor de competenties analyseren en onderzoeken, ontwikkelen en adviseren van beleid, representeren en professionaliseren, zoals de opleiding beoogt.

Aanbevelingen

De visitatiecommissie raadt aan de opleiding aan om haar drie speerpunten nog verder uit te werken en door te vertalen naar de eindkwalificaties. Daarbij raadt de visitatiecommissie de opleiding aan om haar ambitie 'de beste te willen zijn', nader te concretiseren in de eindkwalificaties en het hbo-niveau, zodat de realisatie van de ambities gemonitord kan worden. Als laatste punt op de eindkwalificaties, merkt de visitatiecommissie op dat de opleiding met het definiëren van het eindniveau 3 (Logeion niveau 4) aan de bescheiden kant blijft in relatie tot haar ambitieniveau: het strategische niveau van adviseren

(Logeion niveau 5) blijft onderbelicht. De visitatiecommissie raadt de opleiding aan het hbo-niveau te concretiseren in lijn met haar ambitie 'de beste te willen zijn'.

Het viel de visitatiecommissie op dat de afstudeerbeoordelaars qua interpretatie van het beoordelingskader voor het afstuderen nog niet allemaal op één lijn zitten. De onderlinge verschillen zijn niet goed doorgesproken. De visitatiecommissie beveelt de opleiding aan om de afstudeerbeoordelaars ondersteuning te bieden om de interpretatie van de beoordelingscriteria gezamenlijk te onderzoeken.

Alle standaarden van het NVAO kader zijn positief beoordeeld (voldoende en goed) en op die grond geeft de visitatiecommissie een positief advies inzake accreditatie van de opleiding Communicatie van Hogeschool Leiden.

Namens de voltallige visitatiecommissie,

Utrecht, december 2013

drs R.R. van Aalst
Voorzitter

drs C.J. de Monchy
Secretaris

Colofon

Instelling en opleiding

Hogeschool Leiden
Zernikedreef 11
2333 CK Leiden
Telefoon: +31 (0)71 - 5188800
email: info@hsleiden.nl
Status instelling: bekostigd
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: aangevraagd

Opleiding: Bachelor of Communication
Niveau: hbo
Aantal studiepunten: 240 EC
Titel: Bachelor of Communication
Locatie: Leiden
Variant: Voltijd
Croho-nummer: 34405
Kwantitatieve gegevens van de opleiding zijn weergegeven in bijlage 3.

Voor kwaliteit verantwoordelijke bestuurder:
Directeur: A. van Vuuren, clusterdirecteur
Onderwijsmanager: Th. Koot
Contactpersoon met betrekking tot kwaliteit van de opleiding: L. Baas Kwaliteitscoördinator Management en Bedrijf bij Hogeschool Leiden
Contactgegevens: e-mail: baas.l@hsleiden.nl , telefoon: 071 5188800

Visitatiecommissie

De visitatiecommissie bestond uit:
drs R.R. van Aalst, voorzitter
drs M. van Oort - Lohuis, werkveld- en domeindeskundige
drs R. Pijpers, werkveld- en domeindeskundige
J. Fabriek, studentlid
drs C.J. de Monchy, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO; de NVAO heeft ingestemd met de samenstelling.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van
AeQui VBI
Vlindersingel 220
3544 VM Utrecht
(030) 87 820 87
www.AeQui.nl

Inleiding

Hogeschool Leiden telt in het studiejaar 2012-2013 ruim 8500 studenten en circa 800 medewerkers. Het onderwijs is ingedeeld in vijf onderwijsclusters: Management en Bedrijf (met daarin de opleiding Communicatie), Techniek., Educatie, Social Work en Toegepaste Psychologie, en Zorg. In 2012 is het Instellingsplan Hogeschool Leiden 2012-2016 opgesteld, met daarin de visie, missie, kernwaarden en -ambities en strategische doelen. De komende vier jaar stelt zij zich een dubbele opdracht: enerzijds stabilisatie van het aantal studenten en anderzijds groei in kwaliteit: haar vermogen om het talent van de studenten maximaal te ontwikkelen. Hogeschool Leiden ambieert inspirerend praktijkonderwijs te bieden en startbekwame professionals af te leveren op de arbeidsmarkt. Samengevat streeft Hogeschool Leiden naar erkenning door het werkveld: 'Je moet ze van Hogeschool Leiden hebben.'

Het instituut

Het cluster Management en Bedrijf (M&B) bestaat uit 2.335 studenten en ruim 120 medewerkers, verdeeld over zes opleidingen: Communicatie, Human Resource Management, Commerciële Economie, Sociaal-Juridische Dienstverlening, HBO-Rechten en Management in de Zorg. Daarnaast is er een aparte afdeling voor post-hbo en contractonderwijs (Centrum Management en Bedrijf). Het cluster wordt geleid door een directeur, de opleiding Communicatie door een onderwijsmanager.

Het cluster M&B heeft het instellingsplan van Hogeschool Leiden vertaald naar het Businessplan M&B 2012-2016. Zij focust haar activiteiten op het continu verbeteren van het studiesucces. Het Businessplan is gefundeerd op vier clusterbrede gezamenlijke uitgangspunten, met als belangrijke thema's: transparante onderwijsprogramma's, studierendement, de leidende rol van de beroepspraktijk, het kritische vermogen van de studenten en kennis delen binnen het cluster.

De opleiding

De opleiding Communicatie is een vierjarige bachelorstudie (240 EC) en vormde tot september 2009 formeel een onderdeel van de Haagse Hogeschool. Studenten schreven zich daar in om bij Hogeschool Leiden als vestigingsplaats de opleiding te volgen. Het getuigschrift werd uitgegeven door de Haagse Hogeschool. In 2009 is Hogeschool Leiden met de Haagse Hogeschool overeengekomen om Communicatie als zelfstandige opleiding aan te bieden. Sinds het studiejaar 2009-2010 valt de opleiding onder eigen licentie van Hogeschool Leiden.

De opleiding trekt vooral studenten uit de regio, die direct of kort na het verlaten van het voortgezet onderwijs of het mbo met de opleiding starten. Tra-

ditioneel nemen overwegend meisjes aan de opleiding deel, maar het percentage jongens is de afgelopen collegejaren gegroeid naar meer dan 30%.

De doelstelling van de opleiding Communicatie is om beginnende professionals af te leveren die hun vak kennen, de instrumenten kennen en weten wat er van hen wordt verwacht in de beroepspraktijk. De afgestudeerden komen in verschillende functies terecht, bijvoorbeeld (social)mediastrateeg of communicatieadviseur, PR-consultant of overheidswoordvoerder. De opleiding sluit in haar ambitie aan bij de ambitie van Hogeschool Leiden: 'je moet die communicatiemensen van Hogeschool Leiden hebben'.

De opleiding is betrokken bij de Stichting Leiden Communicatiestad, opgericht door scholen en bedrijven om de communicatiesector in Leiden (nog) groter te maken. Sinds 1 augustus 2012 beschikt de opleiding over een lectoraat. Er is een lector PR & Social Media aangesteld, die onder meer de verbinding tussen 'Leiden 'Communicatiestad' en de opleiding Communicatie versterkt. Door middel van het lectoraat wil de opleiding nog beter inspelen op de inhoudelijke behoefte van het werkveld. Daartoe werkt zij samen met de kenniskring Professionaliteit en Arbeidsproductiviteit die is opgestart in februari 2012.

De visitatie

Hogeschool Leiden heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met Hogeschool Leiden een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De commissie heeft het door de opleiding verstrekte materiaal bestudeerd. De visitatie heeft op 23 en 25

september 2013 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. Tijdens het locatiebezoek is de commissie in verschillende gespreksrondes van nadere informatie voorzien en zijn de vraagpunten aan de orde gesteld en in discussie gebracht. De commissie heeft de beoordeling in

onafhankelijkheid uitgevoerd; aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in concept toegestuurd aan de opleiding in november 2013, de reacties van de opleiding zijn verwerkt in deze definitieve rapportage.

1. Beoogde eindkwalificaties

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau en oriëntatie (bachelor of master; hbo of wo) binnen het Nederlandse kwalificatieraamwerk. Ze sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de beoogde eindkwalificaties als **voldoende**. De opleiding heeft de eindkwalificaties afgeleid uit het opleidingsprofiel van het Landelijk Overleg Communicatie Opleidingen (LOCO) en deze nader ingekaderd met drie zelf geformuleerde speerpunten: taligheid, ondernemerschap en PR. De drie speerpunten zijn afgestemd met het beroepenveld. De visitatiecommissie raadt aan om deze drie speerpunten nog verder uit te werken en door te vertalen naar de eindkwalificaties. De opleiding maakt gebruik van de input van een actieve Beroepenveldcommissie en betreft de alumni bij haar opleiding. De eindkwalificaties zijn goed geconcretiseerd in een competentiebeschrijving en het hbo niveau is duidelijk geconcretiseerd in drie niveaus, in aansluiting op de systematiek van Logeion, de beroepsvereniging voor communicatieadviseurs. Wel raadt de visitatiecommissie de opleiding aan om haar ambities nader te concretiseren in de eindkwalificaties en het hbo-niveau, zodat de realisatie van de ambities gemonitord kan worden.

Afstemming beroepenveld

De opleiding baseert haar beroepsprofiel op de vijf competenties in het 'Landelijk Opleidingsprofiel Communicatie'. Deze competenties zijn afgeleid uit de beleidscyclus waarbinnen de communicatieprofessionals hun werk uitvoeren: probleemsigalering, beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering. De opleiding heeft een eigen competentie toegevoegd, Professionaliseren, zodat er nu zes competenties zijn (zie bijlage 4 voor een uitgebreider overzicht):

1. Analyseren en onderzoeken
2. Ontwikkelen van en adviseren over communicatiebeleid
3. Plannen en organiseren
4. Creëren en organiseren
5. Representeren
6. Professionaliseren

In overleg met het werkveld heeft de opleiding in het studiejaar 2011 drie speerpunten geformuleerd: taligheid, ondernemerschap en PR, afgekort TOP. De opleiding heeft de gekozen speerpunten voorgelegd aan de Beroepenveldcommissie (BVC) die de competenties herkent als relevant. De BVC is van mening dat de gekozen profilering bij het regionale / lokale karakter van Hogeschool Leiden past en voorziet in een behoefte in het werkveld.

De opleiding heeft de inrichting en werkwijze van de BVC beschreven in een beleidsnotitie. De BVC van de

opleiding bestaat op dit moment uit dertien leden, afkomstig uit een breed scala aan organisaties in het werkveld: communicatieadviesbureaus, de universiteit, diverse not-for-profit organisaties als het LUMC, KvK en Leiden Communicatiestad. De leden van de BVC komen drie keer per jaar bij elkaar. Op de agenda staan behalve de speerpunten van de opleiding ook de evaluatie van de eindkwalificaties en de actualisering van de individuele leerroutes in het curriculum. Ook de (beoordeling en organisatie van) praktijkopdrachten, waaronder de stage, zijn in de afgelopen jaren geregeld besproken binnen de BVC.

De BVC is vernieuwd: er zijn acht nieuwe leden bijgekomen. De leden zijn tevreden over de opkomst bij en de inhoud van de vergaderingen.

De opleiding onderhoudt de contacten met de alumni, zet hen in als gastspreker en stagebegeleider, en zorgt ervoor dat er een alumnus deel uitmaakt van de BVC.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat opleiding actief de contacten met de alumni en de BVC gebruikt om de eindkwalificaties van de opleiding te bespreken. De drie speerpunten taligheid, ondernemerschap en PR (TOP) worden gesteund door de BVC. De BVC is actief en betrokken bij de opleiding, het elan is duidelijk zichtbaar. De visitatiecommissie vindt dat BVC een brede samenstelling heeft en goed

gekwalficeerd is in het licht van de positionering van de opleiding. De link naar de wetenschap met twee hoogleraren in de BVC vindt de commissie een sterk maar ook verrassend punt, gezien de focus van de opleiding op praktisch toepasbare kennis. De visitatiecommissie beveelt de opleiding aan om de BVC uit te breiden met een vertegenwoordiger van een groot commercieel bedrijf, om het werkveld beter af te dekken.

Actueel

De opleiding heeft de eerste vijf opleidingscompetenties gebaseerd op de vijf landelijke beroepscompetenties, die in 2005 zijn vastgesteld door het LOCO (Landelijk Overleg Communiatie Opleidingen). De competenties zijn gekoppeld aan de Body of Knowledge & Skills, waarin de kennis, methoden en technieken zijn beschreven die tot het vakgebied horen. De competenties zijn in 2010 geactualiseerd door een werkgroep van het LOCO.

De opleiding heeft zelf drie speerpunten ontwikkeld: taligheid, ondernemerschap en PR (TOP). De opleiding beoogt met de TOP speerpunten de brede landelijke opleidingscompetenties nader in te kaderen. De opleiding geeft aan dat zij bezig is met het verankeren van de speerpunten bij de docenten het zichtbaar maken ervan in het curriculum.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat de opleiding terecht gebruikt heeft gemaakt van de meest recente opleidingscompetenties van het LOCO. De visitatiecommissie vindt het goed dat de opleiding drie speerpunten formuleert om daarmee in te spelen op de actualiteit en herkent dat de uitwerking hiervan nog in de kinderschoenen staat, met name het speerpunt taligheid. De visitatiecommissie raadt de opleiding aan de uitwerking en de verankering in het curriculum daadkrachtig ter hand te nemen en de speerpunten door te vertalen in eindkwalificaties.

Concreet

Het LOCO heeft in het beroepsprofiel per competentie een competentiekaart uitgewerkt, met een nadere omschrijving van de competentie, een overzicht van beroepshandelingen en beroepsproducten die de competentie nader concretiseren. Tevens staat hierin de koppeling naar de Body of Knowledge & Skills qua kennis, vaardigheden en attitude. Zo geeft

de competentie 1 'Analyseren en onderzoeken' als eerste toelichting: 'De communicatieprofessional signaleert voor zijn organisatie of opdrachtgever op proactieve wijze ontwikkelingen in de interne en externe omgeving.' De competentiekaart identificeert als eerste beroepshandeling: 'Bepalen van onderzoeksdoelstellingen en vraagstellingen' en als eerste beroepsproduct: 'Analyserapport, bijvoorbeeld: trendanalyse, stakeholderanalyse, concurrentieanalyse, media-analyse, issueanalyse'. De opleiding heeft de door haar toegevoegde competentie 'professionaliseren' op dezelfde wijze uitgewerkt. (zie ook bijlage 4 voor een beknopt overzicht van de competenties).

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat de opleiding met de competentiekaarten van het landelijk beroepsprofiel en haar eigen competentiekaart 'professionalisering' een gedegen overzicht van de beroepscompetenties tot haar beschikking heeft, dat een goed uitgangspunt biedt om de toetsing op te baseren.

Wel merkt de visitatiecommissie op dat de ambitie van de opleiding om 'de beste te zijn' en erkenning van het werkveld te krijgen ('je moet de studenten van Hogeschool Leiden hebben') niet duidelijk is geconcretiseerd. Ook de vertaling van de speerpunten TOP in de competentiekaarten is een aandachtspunt. De visitatiecommissie raadt de opleiding aan om nader te preciseren waarin zij 'de beste' wil zijn en welke kwalificaties onderscheidend zijn in het werkveld en dat meetbaar te maken, zodat de opleiding haar vorderingen richting haar ambitie kan monitoren.

Dublin Descriptoren

De 'eigen' competentie 'professionalisering' heeft de opleiding toegevoegd op grond van de waarde die ze hecht aan persoonlijke professionele groei.

In iedere competentiekaart zoals hierboven beschreven heeft de opleiding ook aangegeven hoe de competentie gerelateerd is aan de Dublin descriptoren en de generieke hbo-kwalificaties. De Dublin descriptoren worden nader ingevuld met de elementen uit de Body of Knowledge and Skills (BOKS). Als voorbeeld: de competentie 1 'Analyseren en Onderzoeken' wordt gekoppeld aan de Dublin descriptoren 'kennis, toepassen kennis en oordeelsvorming'. In de toelichting staat als eerste kennisgebied: 'onder-

zoeksmethoden (kwalitatief en kwantitatief) en gegevensverwerking’.

Om het hbo-niveau verder te concretiseren, sluit de opleiding aan bij de indeling van Logeion, de beroepsvereniging voor communicatieadviseurs. Deze heeft een model voor beroepsniveauprofielen (bnp-model) ontwikkeld, waarin zes niveaus beschreven staan waarop de communicatieprofessie kan worden uitgeoefend. Een hoger niveau betekent een toename in verantwoordelijkheid en zelfstandigheid én grotere en zwaardere communicatievraagstukken. De opleiding heeft ervoor gekozen om hbo-niveau 1 (instructieniveau) gelijk te stellen met Logeionniveau 2, hbo-niveau 2 (resultaatsniveau) is gelijk aan Logeionniveau 3 en hbo-niveau 3 (planniveau) is gelijk met Logeionniveau 4. De student bereikt hbo-niveau 1 bij het behalen van de propedeuse, niveau 2 aan het eind van jaar 3, niveau 3 bij het afstuderen.

De opleiding heeft de verschillende hbo-niveaus met de competenties in een apart schema verwerkt en geconcretiseerd in gedragsindicatoren. Bijvoorbeeld: bij competentie 1 ‘analyseren en onderzoeken’ staat bij competentieniveau 1 als eerste: ‘de student be-

reidt een onderzoek (logistiek) voor;’ bij niveau 2: ‘de student toetst de vraag van de opdrachtgever;’ en bij niveau 3: ‘de student onderzoekt een communicatievraagstuk door het uitvoeren van een analyse/onderzoek’.

Tevens heeft de opleiding in een tweede schema per module aangegeven op welk niveau de hbo-competenties getoetst worden.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat de opleiding met de toevoeging van de eindkwalificatie professionalisering recht doet aan de waarde die zij hecht aan professionele ontwikkeling. Deze competentie sluit naadloos aan op de ‘brede professionalisering’ in de generieke hbo competenties.

De opleiding heeft de Logeion-kwalificaties goed doorvertaald naar het eindniveau. De hbo-niveaus zijn goed geconcretiseerd in het overzichtsschema met de gedragsindicatoren en in het schema met het toetsingsoverzicht per module.

2. Onderwijsleeromgeving

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting: De inhoud en vormgeving van het programma stelt de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen zijn daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de onderwijsleeromgeving als **goed**. Het programma van de opleiding is in 2010 vernieuwd. Het curriculum is consistent ontworpen, gericht op het realiseren van de eindcompetenties. De indeling in thema's, het competentiegericht leren en de verbinding met het lectoraat en praktijkleren zijn terechte keuzes en passend in de focus van de opleiding. Het programma biedt ruimte om in te spelen op de actualiteit – het doorvertalen van actuele ontwikkelingen in de onderwijsmodules is een aandachtspunt voor de opleiding. Het programma laat een goede balans zien tussen theorie en praktijk en vertoont een goede horizontale en verticale samenhang. Concluderend is de visitatiecommissie van oordeel dat de opleiding grote stappen heeft gemaakt met het nieuwe curriculum.

Het SLB programma voor studiebegeleiding en studiecoaching is goed uitgewerkt en geïmplementeerd, toegespitst op de focus van de opleiding: competentieontwikkeling en ontwikkeling van de professionaliteit. De opleiding besteedt veel aandacht aan voorlichting om de studenten te behoeden voor een verkeerde studiekeuze, en monitort de instroom- doorstroom- en uitstroomcijfers in relatie tot de streefdoelen. Het docententeam is op sterkte. De docenten vormen een enthousiast en gedreven team, met de juiste kwalificaties om het nieuwe curriculum te realiseren. De opleiding is de laatste jaren sterk gegroeid – net als Hogeschool Leiden – waardoor de beschikbare lesruimtes, projectruimtes en computers voor studenten net voldoende zijn. De kwaliteit van de ruimtes, net als die van overige voorzieningen (elektronische leeromgeving, mediatheek en ICT-voorzieningen) is goed.

Programma dekt de eindkwalificaties

De opleiding heeft de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan het vernieuwen van het programma, dat resulteerde in een vernieuwde opzet van het curriculum.

Bij de accreditatie in 2007 heeft de opleiding advies gekregen om het programma strakker aan het competentieprofiel te binden. Tevens kreeg de opleiding het advies om de beroepspraktijk meer in het curriculum te brengen en de doelstelling en het niveau voor de stages scherper te definiëren. Ook kreeg de opleiding het advies om in de beoordeling van de eindschrijftjes te letten op een betere toepassing van de theorie en onderbouwing van de keuzes door de studenten.

De opleiding heeft de afgelopen jaren op diverse onderdelen vernieuwingen doorgevoerd: met name in het inbrengen van de beroepspraktijk in het curriculum, het versterken van de onderzoeksvaardigheden en het koppelen van het curriculum aan de eindcompetenties. Het vernieuwde programma is met ingang van studiejaar 2011 ingevoerd.

In het vernieuwde programma heeft iedere onderwijsperiode een eigen thema. In elk thema staat het

project centraal, waarin de studenten groepsgewijs werken aan de integratie van kennis en vaardigheden in een kenmerkende beroepstaak, dan wel een specifieke beroepssituatie. Naast het project heeft elk thema een ondersteunende vaardigheden-lijn, een kennislijn, een aparte lijn voor Engels en een lijn voor Studieloopbaanbegeleiding. (Zie het curriculumoverzicht in bijlage 5.)

Taalbeheersing en taalvaardigheid beschouwt de opleiding als een speerpunt: een cruciaal onderdeel van het profiel van de communicatieprofessional. De studenten erkennen dat taalvaardigheid voor hen een aandachtspunt is. 'Hier is nog veel te winnen', zeggen ze met zelfkennis. Nederlandse taalvaardigheid is geen aparte leerlijn, maar is ondergebracht in de vaardighedenlijn onder de noemer 'communicatieve vaardigheden'. Schriftelijke communicatie krijgt aandacht bij alle in te leveren beroepsproducten, zoals projectverslagen etc. Daarnaast worden vakken aangeboden zoals schriftelijk rapporteren, doelgericht lezen en schrijven, wervend schrijven, etc.

De doorlopende leerlijn Engels beslaat 25 EC, zodat de studenten het eindniveau Cambridge B2 kunnen

bereiken. Tevens gebruikt de opleiding Engelse vakliteratuur, leveren de studenten een product in het Engels op. Er zijn grote verschillen tussen de studenten in de beheersing van het Engels bij aanvang van de studie, met als gevolg dat de klassikale lessen voor sommigen te snel gaan en anderen niets nieuws leren. De opleiding heeft het voornemen om het vak Engels nog meer afstemmen op de inhoud van de communicatievakken en het thema van die periode, om, net als de Nederlandse taalvaardigheidlessen, een integraal onderdeel te gaan vormen van de opleiding.

Het internationale perspectief komt aan bod aan het eind van het tweede jaar (thema 8), met de module Intercultural Management and Communication. Het is voor studenten mogelijk in het buitenland een stage te lopen of een minor te halen. Enkele studenten per jaar doen dat.

Aan het eind van studiejaar 2 is de student 'stagebekwaam' (hbo-niveau 2). In het derde studiejaar gaat de student twee onderwijsperiodes op stage en brengt de kennis en vaardigheden in praktijk. De toelatingseisen voor de stage, de criteria voor de aanvraag en de werkwijze bij de stagebegeleiding heeft de opleiding uitgewerkt in een stagehandleiding. De studenten vertellen dat er voldoende stageplaatsen te vinden zijn. De organisaties waar de studenten stage lopen zijn tevreden, vooral over de aansluiting van de kennis en ervaring van de student en de wijze waarop de beoordeling plaatsvindt. De opleiding is zich ervan bewust dat de bereikbaarheid van de stagebegeleiders nog verbeterd kan worden.

De andere helft van het derde studiejaar verbreden of verdiepen studenten zich door het volgen van minoren. De opleiding biedt 5 minoren aan: Bedrijfsjournalistiek, Media & Journalistiek (vernieuwd in 2012), Theatercompany (vernieuwd in 2010), Spaans en PR & Social Media (vanaf 2013). Daarnaast kunnen studenten kiezen voor een minor van een andere opleiding bij Hogeschool Leiden of bij een andere Hogeschool of universiteit. In het geval van het volgen van een externe minor of een minor in de vorm van een stage vraagt de student toestemming aan de examencommissie.

Het vierde jaar staat in het teken van doorgroei naar hbo-niveau 3, met vakken op strategisch niveau en een afsluitende afstudeeropdracht: het uitvoeren van een praktijkgericht onderzoek en het uitbrengen van een beleidsadvies aan de opdrachtgever van dat onderzoek.

In het nieuwe curriculum heeft de opleiding veel aandacht besteed aan het inrichten van een doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden. Daarmee beoogt de opleiding het niveau van het afstudeeronderzoek te verhogen. De opleiding realiseert zich dat de vernieuwing voor de studenten van eerdere cohorten problemen op kan leveren, omdat zij minder kennis van en ervaring met het doen van onderzoek hebben. Er zijn extra (werk)colleges en inloopspreekuren aangeboden om de hiaten in de kennis te dichten. De opleiding realiseert zich dat de communicatieprofessional vooral onderzoek moet kunnen interpreteren en onderzoek moet kunnen uitzetten en begeleiden. Zij zoekt in overleg met de Beroepenveldcommissie naar de balans tussen de onderzoeksvakken en de communicatiepraktijk van alledag.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat het vernieuwde programma de juiste focus weerspiegelt in overeenstemming met de eindkwalificaties. De stevige onderzoekslijn, de nadruk op competentieontwikkeling, en de integratie van leerlijnen in de thema's weerspiegelen een consistente visie op het curriculum. Het vernieuwde programma is een grote stap voorwaarts, want de opleiding komt van ver.

De visitatiecommissie is met de opleiding van mening dat het onderdeel taalvaardigheid aandacht vraagt. Het niveau van Engels en Nederlands wordt door een aantal studenten als te laag ervaren en er is te weinig aandacht voor de niveauverschillen tussen studenten. Wat betreft het Engels geeft de visitatiecommissie de opleiding als suggestie mee om de studenten de mogelijkheid van deelcertificaten aan te bieden, zoals de Cambridge-toets FCE (First Certificate English).

De visitatiecommissie merkt op dat de opleiding relatief veel minoren in eigen beheer heeft, om de studenten een breed aanbod te kunnen bieden. De visitatiecommissie ziet voordelen voor de opleiding om de focus te verleggen en met de student mee te denken: wat zoekt de student en waar kan hij/zij dat vinden? Dan komen wellicht veel vaker minoren buiten het eigen cluster en zelfs minoren in het buitenland aan bod.

Alumni geven aan dat de arbeidsmarkt vraagt om een brede inzetbaarheid en brede kennis van tooling. Ook deze kennis en vaardigheden zouden via minoren aangeboden kunnen worden. De visitatie-

commissie adviseert om hierbij de samenwerking te zoeken met andere Hogescholen om zo een breed en altijd actueel samengesteld pakket te realiseren. De visitatiecommissie doet de aanbeveling de speerpunten taligheid, ondernemerschap en PR (TOP) nog herkenbaarder en sterker in het curriculum te positioneren.

De visitatiecommissie is tevreden dat de opleiding maatregelen neemt om kennishiaten bij studenten uit eerdere cohorten weg te nemen. De visitatiecommissie heeft geconstateerd dat enkele alumni te kennen hebben gegeven dat zij onderdelen gemist hebben in de opleiding en adviseert de opleiding om dergelijke bijspijkercursussen ook voor hen te organiseren.

Actueel

Sinds 1 augustus 2012 beschikt de opleiding over het lectoraat 'PR & Social Media', met als belangrijkste doelstelling actief in te spelen op de inhoudelijke behoefte van het werkveld. Met name in stages en afstudeertrajecten van studenten zoekt de opleiding naar een goede aansluiting op de (beroeps)praktijk en de vraagstukken die daar leven. De lector werkt nauw samen met de kenniskring 'Professionaliteit en Arbeidsproductiviteit' bestaande uit docenten werkzaam bij het cluster Management & Bedrijf. De kenniskring heeft ervoor gekozen een aantal thema's te selecteren die voor één of meerdere opleidingen interessant zijn. Van studenten wordt verwacht dat zij onderzoek doen op basis van deze thema's. De kenniskring beoogt de zo verzamelde kennis thematisch samen te brengen, te analyseren en te valoriseren. Om de studenten te ondersteunen bij het praktijkgericht onderzoek werkt de kenniskring aan een modellenboek, waarin per thema informatie te vinden is over relevante theoretische modellen en onderzoeksvragen die binnen het model worden uitgewerkt.

De opleiding speelt in op de snelle ontwikkeling in social media door studenten vertrouwd te maken met verschillende tools en ervaring op te laten doen met Twitter en bloggen.

De actualiteit komt in het curriculum verder aan de orde in de cases en voorbeelden die de docenten gebruiken in de lessen en de gastcolleges van professionals uit het werkveld. Verder krijgen de studenten praktijkopdrachten die zij voor organisaties in het werkveld uitvoeren.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleiding inspeelt op de actualiteit, zeker op operationeel niveau (krant, reageren op incidenten in het nieuws). Ook is er in het curriculum voldoende aandacht voor actuele ontwikkelingen. Tegelijkertijd zijn onderdelen in het programma nog gebaseerd op het traditionele communicatievak: er is relatief weinig aandacht voor marketing en e-commerce in het programma, maar wel voor traditionele overheidscommunicatie. Het studiemateriaal is soms nog ouderwets, zoals een boek over het maken van een bedrijfsblad (augustus 2005). De visitatiecommissie beveelt aan de actuele ontwikkelingen in marketing en e-commerce door te vertalen naar de literatuurlijst en de literatuurlijst en literatuuronderzoek in het algemeen een dominantere rol te laten spelen in de opleiding. Hiermee verbetert ook het theoretisch fundament van de studenten.

De verplichting om in het kader van een module foto's en tekst te uploaden op het web heeft ook risico's: het gaat erom dat studenten zich hiervan bewust worden. In dit kader mag er meer aandacht besteed worden aan actuele thema's als social engineering en privacy in de webwereld.

Ook de doorvertaling van de nieuwe media naar de taalexpertise is een aandachtspunt.

Didactisch concept

De projecten in de periodethema's zijn zo veel mogelijk gekoppeld aan de praktijk. In de eerste periode van het tweede studiejaar starten de studenten met het organiseren van een evenement dat ook daadwerkelijk wordt uitgevoerd en waarvan de opbrengst naar een goed doel gaat. Tijdens het leerwerkbedrijf Com-On in de derde periode (voor het eerst gestart in studiejaar 2010), richten de studenten een communicatiebureau op, presenteren hun eigen bedrijf om bij een organisatie in de regio te acquireren en voeren de opdracht uit.

De opdrachten in de periodethema's nemen toe in complexiteit, uitmondend in de afstudeeropdracht op hbo niveau 3.

De leerstof wordt aangeboden in hoorcolleges van een uur, gevolgd door werkcolleges van 2 uur in een kleinere groep waarin de stof nader wordt uitgediept, geïllustreerd en toegepast aan de hand van opdrachten die de studenten uitvoeren. De vaardigheidsvakken beslaan twee aaneengesloten uren. De leerstof is georganiseerd in leerlijnen: kennis, vaar-

digheden en professionele ontwikkeling in de SLB leerlijn. De leerlijnen zijn uitgezet en worden met elkaar verbonden door het centrale thema van elke periode. De focus van de docenten ligt vooral bij de inhoud van de modules, het didactisch concept komt in het gesprek minder aan de orde.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat het praktijkleren terecht een belangrijke rol speelt in het ontwikkelen van de competenties. De focus op concrete beroepsproducten maakt de keuze voor themagegericht onderwijs logisch. Het programma laat een goede balans tussen theorie en praktijk zien, mede dankzij het modellenboek en de inzet van het lectoraat en de kenniskring. De didactiek om theorie over te dragen in hoorcolleges en verder toe te passen in werkcolleges is een logische keuze in het licht van het competentiegericht en themagestuurd onderwijs. De onderzoeksleerlijn en de integrale leerlijn (projecten) zijn goed uitgewerkt, de kennisleerlijn en de vaardigheidsleerlijn komen minder helder over het voetlicht.

De visitatiecommissie beschouwt het verder expliciteren van het didactisch model als een volgende stap in de ontwikkeling van het curriculum.

Samenhang

De horizontale samenhang in het curriculum wordt geborgd doordat de vakken per onderwijsperiode een eenheid vormen. De verticale samenhang is zichtbaar gemaakt in een schema met leerroutes. De leerroutes zijn in 2013 in kaart gebracht en laten de studenten zien welke routes ze door de opleiding kunnen volgen voor de verschillende branches in het werkveld communicatie. De leerroutes passen op een A4, met in de rijen de branches (zoals PR, Bedrijfsjournalistiek, Online communicatie) en in de kolommen de belangrijke vakken, het soort stageplaats, de schoolcommissie, de minoren en het afstudeeronderzoek hieraan een functionele bijdrage kunnen leveren. Het leerrouteschema is vastgesteld door de Curriculumcommissie, en wordt nog geactualiseerd op basis van suggesties van de BVC. De Studieloopbaanadviseurs in jaar 2 gebruiken dit schema om studenten te begeleiden bij de themakeuze bij hun stage en/of bij de minoren.

Overwegingen

De visitatiecommissie ziet een goede samenhang in het programma. De volgorde van de thema's, de horizontale en verticale stapeling klopt. Het overzicht van de leerroutes brengt duidelijkheid voor docenten en studenten en laat de lijnen in het curriculum zien.

Studeerbaarheid

Het studieprogramma kent een nominale studieduur van 60 EC per studiejaar, in totaal 240 EC. Het collegejaar telt 4 onderwijsperiodes van 10 weken, van ieder 15 EC.

De student wordt geacht de propedeuse in maximaal 2 jaar te behalen. Om op stage te mogen gaan in de hoofdfase, dient de student de onderwijsonderdelen van de propedeuse, het leerwerkbedrijf Com-On en nog 30 EC uit het tweede jaar te hebben gehaald.

De opleiding kent een Bindend Studie Advies (BSA). Een student krijgt een negatief BSA als er niet binnen de bepaalde tijd voldoende studiepunten zijn behaald. Dat betekent dat de student de opleiding moet verlaten (bij onvoldoende punten in het eerste jaar), of nog niet op stage kan (bij onvoldoende behaalde punten in de hoofdfase). De grens voor een negatief BSA aan het eind van de propedeuse is in 2012 opgetrokken naar 50 EC. De opleiding hoopt daarmee het studierendement te verbeteren.

De studenten vertellen dat de studielast goed te doen is. Vooral het eerste jaar is voor de meesten licht, met meer dan voldoende tijd voor bijbaantjes. Hard werken voor de studie hoeft pas in de latere jaren. De studenten zijn zeer positief over de sfeer en de toegankelijkheid van de docenten: 'Je bent hier geen nummer. Het is kleinschalig, de docenten kennen je.'

Overwegingen

De visitatiecommissie vindt dat de indeling van het onderwijs in vier perioden een evenwichtige spreiding van de studielast over het jaar bevordert. De structuur van de blokken met de integratie van de leerlijnen draagt bij aan de studeerbaarheid. Het eerste jaar wordt door het merendeel van de studenten als licht ervaren. De visitatiecommissie adviseert de opleiding om de studiebelasting sneller te laten stijgen in eerste jaar. Dan weten de studenten eerder waar ze aan toe zijn qua inhoud van de studie, en kunnen ze eventueel op een eerder moment besluiten zich uit te schrijven. De studenten zijn erg

tevreden over kleinschaligheid van de opleiding en de toegankelijkheid van de staf. De visitatiecommissie adviseert de opleiding deze kenmerken van de opleiding te koesteren, ondanks de stijging van studentenaantallen (zie instroom).

Studiebegeleiding

Hogeschool Leiden heeft een visie en beleid opgesteld rondom studieloopbaanbegeleiding, waaraan de opleiding zich conformeert. In alle onderwijsperiodes wordt naast het vakonderwijs SLB aangeboden, in de vorm van Studieloopbaanbegeleiding (SLB) (jaar 1 en jaar 2) en Studieloopbaan Coaching (SLC) in jaar 3 en jaar 4. Aan SLB zijn leerdoelen, lessen en toetsen verbonden. In het eerste jaar levert SLB 2 EC op, in de daaropvolgende jaren 1 EC per jaar. In de blokboeken staat per periode gedetailleerd beschreven wat de leerdoelen en de toetsing van SLB inhouden.

SLB bestaat uit drie pijlers: persoonlijke ontwikkeling (leren studeren, reflecteren), beroepsoriëntatie en voorlichting (hoe werkt het hier?). In de startfase van de opleiding (propedeuse) is SLB deels klassikaal, deels individueel. In het tweede jaar wordt SLB meer individueel en op maat aangeboden. De begeleiding krijgt in jaar 3 en 4 een meer coachend karakter, waarbij de begeleiding gericht is op het monitoren van de vakspecifieke competentieverwerving bij de student en ondersteuning bij de keuze voor stage, minor en afstudeeropdracht.

Sinds het studiejaar 2011 gebruiken de SLB-docenten een gespreksformulier om de studieresultaten, motivatie en reflectie van de student in kaart te brengen. Het gespreksformulier dient ook als overdrachtsdocument, zodat de student niet telkens opnieuw motivatie en voorkeuren hoeft uit te leggen. De studenten zien SLB allemaal als onderdeel van de studie. Ze zijn er redelijk positief over, de jongerejaars meer dan de ouderejaars.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat het SLB-programma mooi is vormgegeven. Een goede afwisseling van klassikale lessen en individuele begeleiding. De verbeteringen in de SLB werken goed uit, de studenten bevestigen dat ook. De visitatiecommissie deelt de opvatting van de opleiding dat SLB een bijdrage kan leveren aan het studiesucces van de student.

Instroom

De instroom in de opleiding Communicatie is de laatste jaren gegroeid van 85 in 2009 tot 160 in 2012. 60 -70% van de instromende studenten komt van de havo met een profiel Economie en Maatschappij of Cultuur en Maatschappij. Ongeveer 20% komt uit het mbo en ongeveer 15% vanuit het vwo en overige vooropleidingen. Er is voor studenten die instromen vanuit het mbo geen verkort programma of standaardvrijstellingen. Wel kunnen studenten op individuele basis een aanvraag indienen bij de examencommissie voor vrijstelling van studieonderdelen.

De opleiding kent – net als de andere opleidingen Communicatie – relatief veel uitval, met name in het eerste jaar. Het diplomarendement na 5 jaar ligt op 46% (cohort 2007) van de totale instroom (zie bijlage 3 met kwantitatieve gegevens), dat is boven het landelijk gemiddelde (43%) van de Communicatieopleidingen. De opleiding beoogt dit cijfer te handhaven. De opleiding monitort de instroom en de uitstroom van de studenten zorgvuldig en vergelijkt deze met haar streefcijfers.

De docenten en de studenten geven aan dat zij de aansluiting van het onderwijsprogramma op de vooropleiding goed genoeg vinden. De opleiding wijt de uitval in het eerste jaar dan ook niet aan de aansluiting op de vooropleiding, maar aan het percentage 'twijfelaars' dat met de studie start. Vandaar dat de opleiding een apart PR-team van docenten en studenten heeft ingesteld om een goede en realistische voorlichting aan potentiële studenten te verzorgen. De beroepsoriëntatie komt in het eerste jaar uitgebreid aan de orde in de blokthema's en de SLB, zodat studenten er snel achter kunnen komen of ze de juiste studiekeuze gemaakt hebben.

Overwegingen

Het visitatieteam is van mening dat de opleiding de toelatingseisen keurig volgens de standaarden heeft ingericht. De opleiding besteedt veel aandacht aan voorlichting aan studenten, zodat de studenten op tijd van studie kunnen switchen, als blijkt dat ze niet de juiste keuze hebben gemaakt.

De opleiding heeft een forse groei doorgemaakt, de instroom is verdubbeld. Het visitatieteam merkt op dat de sterke groei op gespannen voet kan komen te staan met het kleinschalige en toegankelijke karakter van de opleiding en raadt de opleiding aan tijdig de grenzen aan de groei te stellen. Hierbij dient ook de

behoefte aan communicatiedeskundigen in de arbeidsmarkt in overweging genomen worden.

Docenten

Het kernteam Communicatie is in 2011 uitgebreid (in totaal acht nieuwe medewerkers) en in 2012 met nog vier nieuwe medewerkers. Het team is nu op sterkte en bestaat uit twintig docenten en een onderwijsmanager. Het team krijgt vanuit het cluster ondersteuning/advisering op het gebied van onderwijs en kwaliteit van de hiertoe clusterbreed aangestelde medewerkers. In oktober 2012 bedroeg de student:docent-ratio 25:1.

Het merendeel (85%) van de docenten heeft een masteropleiding afgerond. Vrijwel alle docenten die de kernvakken onderwijzen (marketing, sales, etc.), hebben ervaring in het werkveld en gebruiken die in de lessen.

Behalve onderwijstaken hebben de docenten ook coördinerende taken, zoals de jaarorganisatoren, de stagecoördinator en de afstudeercoördinator. Daarnaast nemen docenten uit het team deel aan clusterbrede werkgroepen en aan diverse commissies binnen de opleiding, zoals de examen-, curriculum- en toetscommissie. Bij de toekenning van uren voor de diverse werkzaamheden wordt uitgegaan van het clusterbreed (in overleg met opleidingscommissies) vastgestelde jaartaakbeleid.

De onderwijsmanager voert voortgangsgesprekken en functioneringsgesprekken met de docenten en ziet toe op het navolgen van de HRM cyclus. De opleiding investeert in de professionalisering van de docenten: er worden trainingen en cursussen aangeboden aan de nieuwe docenten om hun didactische vaardigheden te verhogen. Tevens worden centraal trainingen aangeboden waaraan alle docenten kunnen deelnemen. De training toetsconstructie is voor alle docenten verplicht.

De studenten zijn tevreden over de docenten, met name over hun deskundigheid en de kennis over de beroepspraktijk. De resultaten van de NSE qua tevredenheid over de docenten vertonen een stijgende lijn vanaf 2010.

Overwegingen

De visitatiecommissie deelt de mening van de opleiding dat het team op sterkte is en de docent: student-ratio in orde is. De visitatiecommissie is getroffen door het enthousiasme en de spirit die het docententeam uitstraalt. De docenten zijn betrokken,

vernieuwend en hebben actuele kennis van het werkveld. De onderlinge verdeling van coördinerende taken en de deelname aan diverse commissies, zorgt ervoor dat de docenten niet alleen zicht hebben op hun eigen vakken, maar dat ze een groot gedeelte van het curriculum en de organisatie overzien. De docenten staan achter het nieuwe curriculum en zetten zich in om de kinderziekten eruit te halen. Deze focus op de huidige situatie maakt dat de docenten er niet aan toekomen hun visie op de vereiste doorontwikkeling van het curriculum te expliciteren. De visitatiecommissie heeft er alle vertrouwen in dat de docenten goed kunnen en willen nadenken over de nieuwe ontwikkelingen in het werkveld en deze zullen doorvertalen naar het curriculum.

Faciliteiten

Hogeschool Leiden heeft in januari 2010 een nieuwe vleugel in gebruik genomen, waar het cluster M&B gehuisvest is. Inmiddels zijn door de sterke groei van Hogeschool Leiden opnieuw problemen ontstaan in de beschikbaarheid van lokalen. In de NSE klagen de studenten over weinig werkplekken en gebrekkige ICT faciliteiten. De school heeft geïnvesteerd in werkplekken, draadloos internet en leen-pc's voor studenten.

Hogeschool Leiden zet actief in op het vormgeven van de Elektronische Leeromgeving (ELO). De opleiding Communicatie zet momenteel ELO vooral in als communicatieplatform voor studenten, waarin zij het materiaal voor de onderwijsmodules kunnen vinden – bijvoorbeeld de opnames van de hoorcolleges, kennisclips, instructies en (huiswerk)opdrachten - en op de hoogte kunnen blijven van de laatste roosterwijzigingen, informatie over toetsen, etc. De opleiding is op zoek naar geschikte werkvormen om 'blended learning' nadere invulling te geven.

De studenten kunnen gebruik maken van de mediatheek van Hogeschool Leiden, waar veel tijdschriften, vakboeken en databanken aanwezig zijn. De opleiding ziet zich voor de uitdaging gesteld om de studenten te verleiden hier ook gebruik van te maken.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van mening dat de huisvesting qua lokalen en werkplekken tegen de grens aan zit, het gaat net goed. Verder ziet de nieuwe vleugel van het gebouw er goed uit, met up to date facilitei-

ten zoals internet, prettige leslokalen, uitnodigende werkplekken voor groepjes studenten en flexplekken. Naar de mening van de visitatiecommissie hebben de investeringen in faciliteiten haar vruchten

afgeworpen: tijdens de gesprekken kwamen weinig klachten aan de orde.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

De visitatiecommissie kwalificeert op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie de toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties als **voldoende**. De opleiding heeft een onafhankelijke examencommissie geïnstalleerd die actief aan de slag is gegaan met het uitwerken van de werkwijze en de juiste procedures. De toetscommissie is ter zake kundig en ziet toe op validiteit van de toetsconstructie en toetsontwikkeling. De opleiding heeft duidelijke procedures voor toetsing opgesteld en deze worden door de docenten en coördinatoren goed nageleefd. De opleiding hanteert onder andere het vierogenprincipe bij de toetsconstructie om de betrouwbaarheid te borgen. De visitatiecommissie adviseert de opleiding om het aantal steekproefsgewijze controles van de toetsen door de toetscommissie te verhogen zodat iedere toets minstens iedere drie jaar beoordeeld wordt. Doelstelling van deze beoordeling moet in de ogen van de commissie het leereffect zijn, niet de controle. De studenten hebben een goed beeld van de aard en systematiek van de toetsing, zij klagen echter over de lange responstijden van de examencommissie. De visitatiecommissie beveelt de opleiding aan om op dit punt actie te ondernemen.

Het eindniveau van de afstudeerwerkstukken weerspiegelt het hbo-niveau 3 voor de competenties analyseren en onderzoeken, ontwikkelen en adviseren van beleid, representeren en professionaliseren, zoals de opleiding beoogt. De visitatiecommissie deelt de visie van de opleiding dat de vernieuwing van de afstudeerprocedure een verbetering is.

Valide

De opleiding besteedt aandacht aan het ontwikkelen en uitvoeren van het toetsbeleid, in lijn met het Toetsbeleid Hogeschool Leiden vastgesteld in 2009. In het studiejaar 2012 is de examencommissie in een vernieuwde samenstelling aan de slag gegaan, onder leiding van een juridisch geschoolde voorzitter van buiten de opleiding. De vernieuwde examencommissie heeft haar werkwijze verduidelijkt en gestructureerd, en de communicatie met opleidingsmanagement en toetsingscommissies gestroomlijnd. De regels rondom toetsing zijn vastgelegd in de Onderwijs- en Examen Regeling (OER) van de opleiding. De examencommissie stelt de examinatoren aan.

De toetscommissie van de opleiding werkt onder mandaat van de examencommissie. Zij adviseert de docenten over het ontwerp, de afname en de beoordeling van de toetsen. Tevens adviseert de toetscommissie de examencommissie over klachten en vragen van studenten over toetsen. De leden van de toetscommissie hebben afgelopen jaar twee cursussen Toetsconstructie gevolgd, ook komende jaren zullen zij tijd besteden aan bijscholing. Ook de examinatoren zijn verplicht deel te nemen aan de training toetsconstructie.

Elk studieonderdeel waarvoor de student studiepunten ontvangt, wordt afgesloten met een toets. Per toets heeft de student twee kansen per studiejaar. Voor de propedeuse krijgt de student per vak maximaal vier kansen.

De opleiding heeft het geheel van toetsen en toetsvormen in de verschillende opleidingsjaren in relatie tot de eindtermen vastgelegd in een toetsplan. Op basis van het toetsplan ontwikkelt de examinator/docent van het vak een toetsmatrijs, de toetsen en de antwoordmodellen. De toetscommissie beoordeelt steekproefsgewijs de toetsing per module. Het streven is om jaarlijks 10% van de toetsen te beoordelen.

De actualisering van het onderwijs heeft tot gevolg dat onderdelen sterk veranderen – waardoor de toetsing ook verandert. De opleiding heeft een conversietabel gemaakt, waarin studenten kunnen vinden welke (oude) onderwijsonderdelen op wat voor manier wanneer kunnen worden herkanst. De afhandeling van ‘oud onderwijs’ kost de docenten veel tijd. De opleiding hoopt dat de verschillende maatregelen om de doorstroom te bevorderen – zoals verhoging van het aantal EC's voor het BSA, het aanscherpen van de voorwaarden voor het aantal stu-

diepunten om stage te mogen lopen dan wel te mogen starten met het afstudeeronderzoek – eveneens de hoeveelheid studenten die een beroep doet op ‘oud onderwijs toetsen’ doen afnemen.

Overwegingen

De visitatiecommissie vindt dat de examencommissie en de toetscommissie duidelijke werkwijzen hebben en dat de toetsingsprocedures goed zijn ingericht. De toetscommissie is ter zake kundig en de externe voorzitter van de examencommissie waarborgt de onafhankelijkheid van deze commissie.

De toetsmatrijzen zijn goed uitgewerkt en borgen de validiteit van de toetsing, omdat ze de docent dwingen om bij de start van het onderwijs bezig te zijn met het gewenste eindresultaat. De visitatiecommissie heeft steekproefsgewijs toetsen bekeken en is van mening dat het niveau van de toetsen goed is.

Betrouwbaar

De opleiding maakt gebruik van een breed scala aan toetsvormen: schriftelijke toetsen in de kennislijn, schriftelijk of mondeling in de vaardigheidslijn. Het portfolio speelt een belangrijke rol in de SLB-lijn, de beoordeling van de beroepsproducten in de integrale lijn. Beroepsproducten krijgen een groepsbeoordeling. Waar mogelijk leveren de groepsleden een afgebakende individuele bijdrage aan het beroepsproduct die individueel beoordeeld wordt.

Bij de toetsconstructie zorgt de examinerator ervoor dat een collega-docent de toets heeft bekeken op inhoud, niveau, dekkingsgraad en vraagstelling alvorens deze in te leveren bij de toetscommissie.

Bij die studieonderdelen waarbij de student opdrachten uitvoert in of voor de praktijk, hebben de begeleiders in de organisatie een rol in de beoordeling. Opdrachtgever en begeleidend docent beoordelen beiden het groepsproduct aan de hand van criteria met een beoordelingsschaal. De beoordeling van het individuele deel, de reflectie van de student, wordt uitsluitend door de docent gedaan.

Voor de stages is in studiejaar 2011-2012 ingevoerd dat de begeleider in de organisatie aan de hand van een beoordelingsformulier de prestaties van de stagiair beoordeelt. De beoordeling telt voor 30% mee. De docentbegeleider stelt als formeel verantwoordelijke de uiteindelijke beoordeling vast.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleiding een mooie spreiding van toetsvormen hanteert, waarbij de toetsing is afgestemd op de leerdoelen en de onderwijsvorm. De aandacht voor de individuele bijdrage aan de beroepsproducten is passend bij de onderwijsvisie op de professionele ontwikkeling van de studenten. De beoordelingscriteria voor de diverse toetsen zijn goed uitgewerkt en er zijn goede procedures voor de toetsconstructie en toetsafname.

Studentbeeld

De Themawijzers van de verschillende onderwijsperiodes vermelden expliciet wat de leerdoelen van de studieonderdelen zijn en aan de hand van welke criteria getoetst wordt of deze zijn behaald. Voor alle toetsvormen zijn er basisvoorwaarden opgenomen in de Themawijzer.

De opleiding laat de toetsing na de afname door de studenten en docenten evalueren. De uitkomsten worden besproken in de curriculum- en toetscommissie en met het studentenpanel.

De studenten kunnen de gemaakte toetsen inzien. De opleiding experimenteert met werkvormen om de studenten op een efficiënte manier goede feedback te geven op toetsing.

Docenten houden zich vrijwel altijd aan de nakijktermijn van vijftien werkdagen en vaak zijn de resultaten eerder beschikbaar. De studenten zijn in de digitale wereld gewend geraakt aan snelle feedback en ervaren de nakijktermijn vaak als lang.

De studenten klagen over de lange reactietijd van de examencommissie en de onduidelijke communicatie.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat er helder gecommuniceerd wordt over de leerdoelen en de wijze van toetsing. De besluitvorming in de examencommissie wordt echter als traag ervaren door de studenten. De examencommissie vertelt dat de werkvoorraad is weggewerkt, alleen hebben de studenten dat nog niet gemerkt. De visitatiecommissie adviseert om de besluitvorming in de examencommissie te versnellen en de communicatie met de studenten te verbeteren.

Gerealiseerd eindniveau

De opleiding beoogt dat de student aan het eind van de opleiding alle hoofdcompetenties op niveau drie beheerst. De competenties analyseren en onderzoeken, ontwikkelen en adviseren van beleid, presenteren en professionaliseren worden met name in de afstudeeropdracht getoetst op eindniveau, hbo-niveau 3.

Tijdens de afstudeerfase doet de student een praktijkgericht onderzoek (29 EC) voor een externe opdrachtgever. De student maakt een voorstel waarvoor goedkeuring door de afstudeercoördinator is vereist. Criteria zijn een voldoende diepgang in het onderzoeksvoorstel en een goede onderzoeksmatige uitwerking van het vraagstuk.

De beoordelingscriteria van het afstudeertraject zijn in 2011-2012 herzien en verwoord in de themawijzer Afstuderen. Daarnaast is er een aantal documenten over het afstuderen voor de student beschikbaar, zoals de 'Aanvraag afstuderen', 'Goedkeuringsmail', 'Memo voor opdrachtgever', 'Beoordelingsformulier scriptie & verdediging', 'FAQ' en dergelijke.

Met ingang van het collegejaar 2011-2012 is gekozen voor afstudeerbegeleiding in afstudeergroepjes. Door deze groepsgewijze begeleiding kunnen studenten elkaar feedback geven en van elkaar leren. Bovendien voelen zij zich in de afstudeerfase minder alleen. De afstudeerbegeleider kan zijn feedback en overige aanwijzingen heel efficiënt aan een groep studenten geven.

Een andere aanpassing in de afstudeerprocedures is ingevoerd in 2012-2013 en betreft de scheiding tussen begeleiding en beoordeling. De begeleider is geen beoordelaar meer. Er zijn twee onafhankelijke beoordelaars die de afstudeeropdracht beoordelen. De opdrachtgever geeft een beoordelingsadvies.

De afstudeerbegeleiders zijn aangesteld door de onderwijsmanager en bekwaam geacht door de examencommissie. De opleiding heeft het aantal afstudeerbegeleiders verminderd om meer onderlinge afstemming mogelijk te maken.

De opleiding gaat volgend studiejaar de docenten een professionaliseringsworkshop op het gebied van afstudeerbegeleiding en –beoordeling aan te bieden. De opleiding heeft onder andere als actiepoint benoemd om in de nabije toekomst over te gaan tot

invoering van een jaarlijkse check op het gerealiseerd eindniveau door een onafhankelijke commissie, bij voorkeur in samenwerking met het beroepveld.

Overwegingen

De visitatiecommissie heeft een selectie bestudeerd van vijftien afstudeerwerken met de bijbehorende beoordelingsformulieren. Als eerste constateerde de visitatiecommissie dat het afstudeerniveau overeenkomt met hbo-niveau 3, het ambitieniveau van de opleiding. De beoordeling van de opleiding in de cijfers 6 – 7 komt overeen met de beoordeling van de visitatiecommissie. De visitatiecommissie is van oordeel dat de aandacht voor onderzoek en een gestructureerd onderzoeksproces duidelijk zichtbaar is in de eindproducten. De commissie wil wel meegeven dat deze focus op het onderzoeksproces niet ten koste mag gaan van de inhoud.

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleiding de neiging heeft om te hoog te beoordelen bij cijfers boven de 7. De visitatiecommissie is dan kritischer wat betreft het bereikte eindniveau, met name wat betreft de kwaliteit van het onderzoeksgedeelte. Deze discrepantie maakt duidelijk dat de ambitie van de opleiding om de bakens te verzetten nog niet goed tot zijn recht komt in de afstudeerwerken. Dat is begrijpelijk, omdat de curriculumvernieuwing pas twee jaar geleden is ingezet, zodat de afstudeerders van vorige jaren daar nog niet van geprofiteerd hebben. De visitatiecommissie heeft er vertrouwen in dat de ingezette vernieuwing van het curriculum zal leiden tot een verdere verhoging van het gerealiseerde eindniveau.

Ten tweede viel het de visitatiecommissie op dat de afstudeerbeoordelaars qua interpretatie van het beoordelingskader nog niet allemaal op één lijn zitten. De onderlinge verschillen zijn niet goed doorgesproken. De visitatiecommissie beveelt de opleiding aan om de afstudeerbeoordelaars ondersteuning te bieden om de interpretatie van de beoordelingscriteria gezamenlijk te onderzoeken. Wellicht dat de genoemde intervisiebijeenkomsten in deze behulpzaam kunnen zijn, met voldoende professionele begeleiding.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze notitie is volgens het NVAO-format opgesteld.

Overzicht panelleden en secretaris

Naam (inclusief titulatuur)	Rol (voorzitter / lid / student-lid / secretaris)	Domeindeskundige (ja / nee)
Drs. R. van Aalst	voorzitter	nee
Drs. M. van Oort-Lohuis	lid	ja
Drs. R. Pijpers	lid	ja
J. Fabriek	studentlid	nee

III Secretaris/Coördinator

Drs C. de Monchy	Gecertificeerd	
------------------	----------------	--

IV Korte functiebeschrijvingen panelleden

1	De heer van Aalst treedt met regelmaat op als voorzitter van visitatiecommissies en heeft een financiële managementfunctie bij TenneT
2	Mevrouw van Oort is Brand & Communication Director Europe bij Office Depot
3	De heer Pijpers is hogeschooldocent en opleidingscoördinator Ba of Communication van HZ University of Applied Sciences
4	Mevrouw Fabriek studeert bachelor Taal- en cultuurwetenschappen aan de UU

V Overzicht deskundigheden binnen panel¹

Deskundigheid	De deskundigheid blijkt uit:
a. deskundigheid ten aanzien van de ontwikkelingen in het vakgebied	De heer Pijpers is verantwoordelijk voor onder andere onderwijsprogramma, innovatie en (internationale) uitvoering van bachelorprogramma's, waaronder bachelor of communication Mevrouw van Oort vervult turn-around activiteiten in de voorhoede van brand design en online marketing.
b. internationale deskundigheid	De heer Pijpers verantwoordelijk voor en betrokken bij internationale uitwisselingsprojecten binnen HZ University of Applied Sciences. Mevrouw van Oort is Brand & Communication Director Europe binnen een wereldwijd opererende leverancier (zowel consumer als b-to-b) De heer Van Aalst geeft leiding aan de afdeling audit van TenneT, deze afdeling is deels in Nederland en deels in Duitsland gevestigd.
c. werkvelddeskundigheid in het voor de opleiding relevante beroepenveld	Mevrouw van Oort is Brand & Communication Director Europe binnen een wereldwijd opererende leverancier (zowel consumer als b-to-b). Tot en met 2010 was zij werkzaam bij Wehkamp en leidde de herpositionering van het bedrijf.

¹ N.B. De secretaris is GEEN panellid

d. ervaring met het geven en/of ontwikkelen van onderwijs op het desbetreffende opleidingsniveau en deskundigheid ten aanzien van de door de opleiding gehanteerde onderwijsvorm(en) ²	De heer Pijpers is hogeschooldocent Communicatie, en tevens opleidingscoördinator. Hij is in die rol betrokken bij en verantwoordelijk voor curriculumevaluatie en –ontwikkeling.
e. visitatie- of auditdeskundigheid	De heer van Aalst treedt met grote regelmaat op als voorzitter van visitatiepanels.
f. studentgebonden deskundigheid	Mevrouw Fabriek studeert taal- en cultuurwetenschappen aan de UU, tevens is zij voorzitter van de studievereniging 'Alias'.

² Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Bijlage 2 Programma visitatie

Maandag 23 september		
Tijd	Onderwerp	Gesprekspartners
12:30 – 14:00	<i>Aankomst Commissie</i> Werklunch en interne vergadering	Ontvangst door Leny Baas
14:00 – 14:45	<i>Bestuur en directie</i> Kennismaking, doel en programma visitatie	Anke van Vuuren (<i>clusterdirecteur</i>) Theo Koot (<i>onderwijsmanager</i>) Leny Baas (<i>kwaliteitscoördinator</i>)
14:45 – 15:30	<i>Showcase</i>	
15:30 – 16:00	<i>Inloopspreekuur</i>	Medewerkers + studenten
16:00 – 17:00	<i>Werkveldcommissie & Alumni</i> Aansluiting van opleiding op werkveld, toetsing en afstuderen	Peter Duijvestein (BVC lid) Desiree Battjes (BVC lid) Petra Langeveld (BVC lid) Jaap de Jong (BVC lid) Josse Moers (alumnus) Patrick la Lau (alumnus) Nick Hansen Wagenveld (BVC-lid + alumnus) Dave Heuseveldt (alumnus)
17:00 – 17:15	Terugkoppeling van eerste bevindingen, bepalen aandachtspunten voor dag 2	Anke van Vuuren Theo Koot Leny Baas

Woensdag 25 september		
Tijd	Onderwerp	Gesprekspartners
9:00 – 9:30	Aankomst Commissie	Ontvangst door Leny Baas
9:30 - 11:00	<i>Docenten</i> Doelen van de opleiding, programma, toetsing, kwaliteit docenten	Piet Hein Coebergh Cécile Klok Martien Schriemer Arwen Gerrits Sietske Wever Ben van Hamersveld Marieke Kerpershoek
11:30 – 12:30	<i>Examencommissie + Toetscommissie</i> Toetsing van gerealiseerde eindkwalificaties	Robert van Rijn (<i>voorzitter examencommissie</i>) Arjanne van Braven (<i>lid examencommissie</i>) Yvonne Philippa (<i>Voorzitter Toetscommissie</i>) Marisol Croes (<i>lid toetscommissie</i>)
12:30 – 13:00	<i>Lunch</i>	
13:30 – 14:30	<i>Studenten studiejaar 1 t/m 3</i> Programma, toetsing, kwaliteit docenten	Ian van den Heuvel (1e jaars) Janne de Leeuw (1e jaars) Odile Groot (2e jaars) Iris Buys (2e jaars) Laura van der Vet (2e jaars)

		Roxanne Zobbeh (2e jaars) Emily Dreijer (2e jaars) Eva Prins (2e jaars) Darrick Vianen (2e jaars) Suzanne van Schaik (2e jaars) Thom Wilmer (3e jaars)
14:30 – 15:30	<i>Studenten studiejaar 4</i> Toetsing, afstudeerbegeleiding	Amy de Wilde (4e jaars) Celine Cammeraat (4e jaars) Ayla Teunissen (4e jaars) Kim van der Leede (4e jaars) Roos Radema (alumnus 1213) Jannes Kerkvliet (5e jaars) Sharon Kampman (alumnus 1213)
15:30 – 16:30	<i>Aanvullend onderzoek, formulering conclusies</i>	Op aanvraag van commissie
17:00 – 17:30	<i>Terugkoppeling resultaten</i> Afsluiting van de visitatie	Anke van Vuuren Theo Koot Leny Baas

Bijlage 3 Kwantitatieve gegevens

1. In-, door- en uitstroomgegevens van de laatste 6 cohorten

	Cohort	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Instroom 1^e studiejaar		64	61	39	52	90	121	134	151	160
	Uitstroom zonder einddiploma (aantal)	15	19	10	19	26	28	59	61	0
	Uitstroom zonder einddiploma (%)	23%	31%	26%	37%	29%	23%	44%	40%	0%
Propedeuserendement										
	Propedeuse na 1 jaar (aantal)	30	13	21	12	19	23	35	37	
	Propedeuse na 1 jaar (%)	47%	21%	54%	23%	21%	19%	26%	25%	
	Propedeuse na 2 jaar (aantal)	46	41	29	30	21	69	64		
	Propedeuse na 2 jaar (%)	72%	67%	74%	58%	23%	57%	48%		
Rendement hoofdfase										
Aantal studenten hoofdfase		49	42	29	33	64	93	75	91	
	Uitstroom zonder einddiploma na 4 jaar (aantal)	8	6	1	3	10				
	Uitstroom zonder einddiploma na 4 jaar (%)	16%	14%	3%	9%	16%				
Diplomarendement na 5 jaar	van aantal in hoofdfase	59%	76%	76%	73%					
	Van totaal instroom	45%	52%	56%	46%					

2. Gerealiseerde docent-student ratio: 25 : 1

3. Gemiddeld aantal contacturen per fase van de studie

Jaar 1:	Jaar 2:	Jaar 3:	Jaar 4
gemiddeld 15 uur per week	gemiddeld 12 uur per week	15 uur stagebegeleiding (inclusief 2 stagebezoeken), contacturen minor + SLB	Gemiddeld 8 uur per week periode 1 en 2 25 uur afstudeerbegeleiding + SLB

Bijlage 4 Eindkwalificaties

LOCO-competentie 1	Analyseren en onderzoeken	
<i>Omschrijving</i>	De communicatieprofessional signaleert voor zijn organisatie of opdrachtgever op proactieve wijze ontwikkelingen in de interne en externe omgeving. Hij signaleert relevante ontwikkelingen in de politieke, maatschappelijke, economische, technologische, interculturele en specialistische omgeving en zet die informatie om naar voor de organisatie relevante kennis. Hij initieert, voert uit, rangschikt en beoordeelt de resultaten van communicatieonderzoek en analyse. Hij bepaalt de relevantie van de gesignaleerde trends, gedragsveranderingen en verschuivingen op (inter)nationaal niveau en plaatst deze in het perspectief van de korte, middellange en lange termijn. Hij brengt de resultaten op niveau van strategische beleidsvorming en vertaalt deze in conclusies en aanbevelingen.	
<i>Koppeling met hbo Kernkwalificaties en Dublin descriptors</i>	<i>hbo kernkwalificaties:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Brede professionalisering; - Multidisciplinaire integratie; - (Wetenschappelijke) toepassing; - Transfer en brede inzetbaarheid; - Methodisch en reflectief denken en handelen. 	<i>Dublin descriptors:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Kennis en inzicht; - Toepassen kennis en inzicht; - Oordeelsvorming.
<i>Beroepshandelingen</i> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bepalen van onderzoeksdoelstellingen en vraagstellingen. 2. Initiëren, begeleiden, uitvoeren en interpreteren van analyses en (toegepaste) onderzoeken. 3. 3. Interpreteren en evalueren van informatie op strategisch niveau. 4. 4. Op basis van analyse en onderzoek gevraagd en ongevraagd adviseren over beleid (als gesprekspartner op strategisch niveau) 5. 5. Managen en interpreteren van informatiestromen (on- en offline). 6. 6. Beschrijven van mogelijke toekomstige ontwikkelingen en scenario's. 	<i>Beroepsproducten</i> <ul style="list-style-type: none"> - Analyserapport, bijvoorbeeld: trendanalyse, stakeholderanalyse, concurrentieanalyse, media-analyse, issueanalyse - Onderzoeksrapporten, surveys, imagoonderzoek - Toekomstscenario's - Management summary 	
<i>Body of knowledge and skills</i>	<i>Kennis, methoden en technieken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Kennis, methoden en technieken betreffende: <ul style="list-style-type: none"> • onderzoeksmethoden (kwalitatief en kwantitatief) en gegevensverwerking; - analysemodellen; - issuemanagement (crisismanagement); - informatiemanagementtechnieken; - trendwatching op onder meer sociale en maatschappelijke ontwikkelingen, bestuurlijke en politieke ontwikkelingen, macro-economische ontwikkelingen, (inter)culturele ontwikkelingen, multimediale en crossmediale ontwikkelingen - (Web 2.0/Web 3.0). 	<i>Vaardigheden:</i> <ul style="list-style-type: none"> - interviewtechnieken; - desk research; - scenariodenken; - rapportage / onderzoeksverwerking (verschillende verwerkingsprogramma's)
<i>Attitudekenmerken</i>	- Nieuwsgierigheid en Analytisch vermogen...	

De overige competenties zijn net zo uitgebreid beschreven, ter wille van de leesbaarheid zijn de nadere uitwerkingen achterwege gelaten.

LOCO-competentie 2	Ontwikkelen van en adviseren over communicatiebeleid*
<i>Omschrijving</i>	De communicatieprofessional adviseert over en ontwikkelt communicatiebeleid dat bijdraagt aan een optimale realisatie van de organisatiedoelen en organisatiestrategie. Hij is zich bewust van de wederzijdse beïnvloeding van communicatiebeleid en andere beleidsterreinen. Vervolgens kan hij op grond van het vastgestelde communicatiebeleid bepalen wat de beste strategie is om de communicatiedoelen te bereiken. Hij kan een verantwoord advies geven over in te zetten communicatiemiddelen, rekening houdend met doelstellingen, doelgroep(en), publieksgroepen en actoren. Hij overziet daarbij de financiële en budgettaire consequenties van zijn keuzes en maakt in het keuzeproces ook een maatschappelijke en ethische afweging.
LOCO-competentie 3	Plannen en organiseren
<i>Omschrijving</i>	De communicatieprofessional organiseert en plant de uitvoering van het communicatiebeleid van de organisatie en van de communicatiemiddelen, met inachtneming van de beleidscyclus. Hij creëert draagvlak voor meer of minder omvangrijke en complexe communicatieprojecten, stuurt deze aan, coördineert en legt verantwoording af over de behaalde resultaten aan de (interne) opdrachtgever..
LOCO-competentie 4	Creëren en organiseren
<i>Omschrijving</i>	Om communicatiedoelstellingen bij diverse doelgroepen te kunnen bereiken, moeten communicatiemiddelen gerealiseerd worden. Het kan hier gaan om zowel periodieke als niet-periodieke activiteiten voor interne of externe doelgroepen. De communicatieprofessional verzorgt ontwerp, uitvoering en productie van communicatiemiddelen (concepten, middelen en content).
LOCO-competentie 5	Representeren
<i>Omschrijving</i>	De communicatieprofessional heeft kennis van de organisatie en geeft blijk van voldoende omgevingssensitiviteit om als ambassadeur voor het bedrijf op te treden wanneer de organisatie gevraagd of ongevraagd in de openbaarheid treedt. Hij kan issues en informatie voor verschillende doel- en publieksgroepen op hun waarde schatten en zodanig communiceren dat recht wordt gedaan aan de belangen en het imago van de organisatie.

COM-HL competentie 6	Professionaliseren
<i>Omschrijving</i>	<p>De communicatieprofessional in wording beschouwt zijn eigen leer- en werkproces kritisch. Op basis van deze beschouwing / reflectie neemt hij de juiste beslissingen ten aanzien van studievoortgang (gedurende de opleiding) en beroepsontwikkeling (op het moment dat hij als communicatieprofessional werkzaam is). Hij werkt resultaatgericht en zelfstandig, maar kan ook goed samenwerken om tot het gewenste resultaat te komen.</p> <p>Hij heeft een duidelijke visie op het beroep van communicatieprofessional en levert een bijdrage aan de ontwikkeling van beroep en beroepsethos.</p>

Bijlage 5 Programmaoverzicht

Periode 1	Periode 2	Periode 3	Periode 4
-----------	-----------	-----------	-----------

Jaar 1

BASIS 'Kom uit je comfortzone	ANALYSE Verken de wereld	Marketingcommunicatie Prikkel je zintuigen	PR Vertel je verhaal
Inleiding communicatie Communicatiemiddelen maken Inleiding onderzoek Creatief denken Projectmatig werken Presenteren Doelgericht lezen + samenvatten Engels: The Media	Trendwatching & consumentengedrag Communicatieplanning Kwalitatief onderzoek Onderzoeksinterview Rapporteren Engels: Corporate Blogging	Marketingcommunicatie Mediakunde Statistiek Doelgericht schrijven Journalistiek interviewen Engels: Business English	PR Ethiek Sociologie Argumenteren & discussiëren Zakelijk schriftelijk communiceren Presenteren 2 Engels: Sales
Studieloopbaanbegeleiding			

Jaar 2

Student company (Certificaat voor Ondernemerschap / NIMA A)			
ORGANISEREN Zorg dat het gebeurt	POSITIONEREN Ontdek je plek	ONDERNEMERSCHAP Leer werken	MANAGEMENT & ORGANISATIE Overzie
Evenementenorganisatie Beleveniscommunicatie Begroten & budgetteren Kwantitatief onderzoek Persbericht schrijven Mediatraining Wervend schrijven! Corporate communicatie Engels: eJournalism	Corporate communicatie Merkpositionering Beeldtaal Onderzoeksvaardigheden Speechwriting Argumentatieleer Engels: Argument and Discourse	Leerwerkbedrijf COM-ON Engels: Translating and Editing	Bedrijfssimulatie Bedrijfskunde Interne communicatie Beleidsstukken Debatteren
Studieloopbaanbegeleiding			

Jaar 3

STAGE (KAN OOK IN PERIODE 3 EN 4)	MINOREN (KAN OOK IN PERIODE 1 EN 2)	
Afhankelijk van gekozen stageplaats en -opdracht	Afhankelijk van de gekozen minoren	Afhankelijk van de gekozen minoren
Studieloopbaanbegeleiding		

Jaar 4

De Publieke Zaak	Strategische communicatie	AFSTUDEREN
Overheidscommunicatie Woordvoering Nieuwe media Filosofie Onderzoeksvaardigheden Engels for Academic Purposes	Creatief schrijven Strategisch communicatiemanagement Taalexpert(ise) Engels: PR Writing and Presenting	Afstudeeropdracht
Studieloopbaanbegeleiding		

Bijlage 6 Bestudeerde documenten

- Kritische reflectie
- Alumnibeleid Cluster M&B Def 250213
- Body of knowledge and skills_Domein communications_23-6-2008
- Boekenlijst Communicatie 2013-2014
- Competentiematrix en competentiebeschrijving Communicatie Hs Leiden
- Competentieprofiel Opleiding Communicatie Hogeschool Leiden.2
- Competentieprofiel Opleiding Communicatie Hogeschool Leiden
- Concurrentieanalyse Communicatieopleidingen 270212
- Formulier formele eisen schriftelijke producten_ML
- Handreiking inwerkperiode docent - april 2013
- Jaarplan Communicatie 2012-2013.2
- Jaarplan Communicatie 2012-2013.3
- Jaarplan Communicatie 2012-2013
- Leerroutes_vsdef_juni2013
- Memo Bevindingen implementatie basisaanbod SLB
- MEMO implementatie IDD-comp.
- Organogram cluster M&B versie 25 juni 2013
- Overzicht resultaten NSE Communicatie 2010-2013
- Schematisch programmaoverzicht opleiding Communicatie 2012 – 2013
- Strategisch personeelsplan Communicatie 2012 – 2015
- toetsbeleid HL 2009
- Uitvoeringspraktijk taakbeleid 12-13
- Visie en beleid professionalisering MenB 2013-2017 vs 0.3
- Werkwijze beroepenveldcommissie Com 200613
- 1b.LOCO competenties versie 22-11-2010
- 3.Overzicht leden BVC Com 2012-2013_versie08jul13
- 4.OER COM 2012-2013
- 4a.OER COM 2012-2013_erratum 1
- 4b.OER COM 2012-2013_erratum 2
- 5.Overzicht docenten Communicatie_21jun13
- 7.Voornemen tot besluit-Instellingsaudit HsLeiden
- 8.Instroom en uitstroom Com 2004-2012

- Blokboeken: themawijzers, minorwijzers, stagehandleiding, themawijzer afstuderen
- Onderwijsmateriaal diverse modules
- Toetsen van diverse vakken

- Opleidingsplan Opleiding Communicatie 2011 – 2015
- Toetsplan alle perioden_ 2012-2013

Eindwerkstukken

Studentnummer	Afstudeeronderwerp
s1052250	TicketVeiling.nl Optimalisering Klantenbestand
s1052238	Accountability in het strategische communicatiebeleid bij de gemeente Zaanstad
s1052372	Hoe kan social media ingezet worden om ervoor te zorgen dat de stakeholders van Roche Diagnostics meer binding krijgen met het bedrijf
s1054169	Beau Monde Social Media
s1052698	Productiehuis Rotterdam
s1044432	Zorgen dat de adverteerders op de juiste manier hun product of dienst in het glossy magazine NEX promoten
s1044432	Zorgen dat de adverteerders op de juiste manier hun product of dienst in het glossy magazine NEX promoten
Studentnummer	Afstudeeronderwerp
s1044461	optimaliseren van de communicatie en het verduidelijken van het doel van de afdeling Corporate Communicatie
s1014210	Hoe kan 7talents social media in haar huidige communicatiestrategie inzetten met als doel haar naamsbekendheid te vergroten?
s1044361	realiseren van een contentstrategie welke bijdraagt aan de winstgevendheid van FHM online
s1038533	Hoe kan de Baak haar potentiële (&co) coachingsklanten bereiken en huidige (&co) coachingsklanten behouden door middel van externe communicatie
s1044429	Wat is de meest effectieve manier/strategie om in korte tijd een x aantal bezoekers te genereren met behulp van social media
s1044709	Welk beeld heeft de pers van Samsung en op welke wijze kan Samsung dit beeld versterken of veranderen
s1044453	Hoe kan Mplus eenduidig naar buiten toe communiceren, welke middelen hebben zij daarvoor nodig en hoe worden deze middelen ingezet
s1044706	communicatieactiviteiten en inzet van de sociale media door BK cookware

Bijlage 7 Onafhankelijkheidsverklaringen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorzijgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Communicatie van Hogeschool Leiden. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Dr. R. Pijpers

Datum:

23 september 2017

Plaats:

Leiden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorzijgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Communicatie van Hogeschool Leiden. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

drs. R. R. van Aalst

Datum:

23-9-2013

Plaats:

Leiden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Communicatie van Hogeschool Leiden. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

J. Fabiele

Naam:

J. Fabiele

Datum: 23-09-2013

Plaats:

Leiden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring

voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Communicatie van Hogeschool Leiden. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

S. de Mondchy

Naam:

drs C. J. de Mondchy

Datum:

23.09.2013

Plaats:

Leiden

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring
voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende verklaart hierbij het volgende:

Ik ben verzocht op te treden als lid van de visitatiecommissie van de opleiding B Communicatie van Hogeschool Leiden. Ik ben bereid en in staat deze rol te vervullen op een wijze die overeenkomt met de NVAO Gedragscode voor Panelleden.

Tevens verklaar ik hierbij

- geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker/docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben;
- strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan mij bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken;
- op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Aldus opgemaakt,

Handtekening:

Naam:

Drs. M. van Oort-Lohuis

Datum:

23-09-2013

Plaats:

Leiden